

Psychologie en politiek

'Trump, vanaf maandag weer president van de VS' is een deel van de kop van *NRC* met een bijpassende zwart-witfoto van het silhouet van Trump, als op zaterdag 18 januari 2025 de krant naast mijn laptop ligt en ik wil beginnen aan mijn redactioneel. Het blijft toch lastig voorstelbaar dat een groot gedeelte van de mensen in Amerika weer voor deze man heeft gekozen. In het artikel bij deze kop probeert Merijn de Waal (*NRC*, 2025) een antwoord te vinden op de vraag waarom ook nu weer een populistische leider aan de macht komt die het landsbelang schaamteloos vermengt met zijn eigen belang. In dezelfde krant wordt in het commentaar van de redactie ingegaan op de inauguratie van Trump (*NRC*, 2025). Een van de eerste zinnen van het stuk maakt pijnlijk duidelijk hoeveel mensen, waaronder ikzelf, worden geconfronteerd met het feit dat de verkiezingsuitslag in de Verenigde Staten van 2016 geen eenmalige afwijking was. Zoals ook de voorkeur voor rechts-radicalen en populistische partijen en leiders in Europa dat niet is. Daar werden wij in Nederland bij de laatste verkiezingen zelf ook mee geconfronteerd toen de PVV van Geert Wilders tijdens de Tweede Kamerverkiezingen van 22 november 2023 de grootste partij van Nederland werd. In veel landen om ons heen staat door de opkomst van populisme de democratie onder druk.

Over het opkomende populisme, rechtse politici, polarisatie en de democratie die in veel landen onder druk staat is veel geschreven. Uiteraard in diverse media, maar ook door collega-psychotherapeuten en psychiaters. Messina heeft in 2023 een interessant boek geschreven over de opkomst van het populisme wereldwijd vanuit een psychoanalytisch perspectief, waarin zij de ontwikkelingen in de VS met het presidentschap van Trump verbindt met het wereldwijde opkomende populisme. Ook in het tijdschrift *Groepen* hebben we regelmatig artikelen gepubliceerd die stilstaan bij deze ontwikkelingen in de samenleving (bijvoorbeeld: Leferink op Reinink, 2021; Nicolai, 2021). Interessant op dit gebied is het werk van de Amerikaanse psycholoog Drew Westen, hoogleraar op de afdeling psychologie en psychiatrie van de Emory University in Atlanta en in Nederland vooral bekend bij de collega's die veel psychodiagnostiek doen en werken met projectief testmateriaal en persoonlijkheidstests. Westen ontwikkelde in 1990 een scoringsysteem om verschillende dimensies van objectrelaties te meten, bekend als de SCORS, dat gebruikt wordt bij de scoring en interpretatie van de Thematic Apperception Test (TAT). Tevens heeft hij samen met Jonathan Shedler de Shedler-Westen Assessment Procedure (SWAP-200) ontwikkeld (Shedler & Westen, 2004).

Een instrument dat wordt ingezet voor de diagnostiek van persoonlijkheid en persoonlijkheidspathologie, waarbij niet de cliënt zelf de vragenlijst invult, maar de professional op basis van observaties en kennis over de cliënt de tweehonderd items scoort en zo scores geeft op persoonlijkheidskenmerken en vermoedelijke DSM-5 persoonlijkheidsstoornissen.

Naast zijn klinische werk en onderzoek op het gebied van persoonlijkheid heeft Westen onderzoek gedaan naar hoe kiezers worden overtuigd en hij schreef hierover in zijn boek *The political brain* (2007). Sinds die tijd is hij niet alleen politiek adviseur geweest bij de verkiezingen in Amerika van onder andere Barack Obama, maar heeft hij ook in verschillende Europese landen campagneadvies gegeven. Verder publiceerde hij in 2023 een boeiend whitepaper met de titel *All the president's mental disorders*, waarin hij uitlegt aan welke psychische stoornissen Donald Trump leidt en hoe zijn psychologische dynamiek te begrijpen is.

In 2024 werd Drew Westen geïnterviewd door Bart Haeck, een journalist van *De Tijd*, en die stelde hem onder andere de vraag hoe een president of een politicus moet overkomen. Westen antwoordde dat er volgens hem twee componenten van charisma nodig zijn, namelijk sterkte en warmte, waarbij je dient uit te stralen dat je iets gedaan krijgt en je moet laten zien dat je bereid bent die kracht in te zetten voor de mensen om je heen. Westen, zoals te lezen valt in het artikel van Bart Haeck (2024), ziet Donald Trump wel als sterk, maar qua warmte als verraderlijk en hij legt uit dat zijn tegenstanders geen empathie of warmte zien. Volgens Westen is Trump een sadist en psychopaat, maar zien zijn aanhangers dat anders: zij krijgen het

gevoel dat hij de enige is die hen nog begrijpt en niet vergeten is. Als laatste noemt Westen het belang van emoties en waarden en hij vertelt dat onderzoek laat zien dat je er in een campagne naar moet streven dat kiezers hoop en enthousiasme voor jou koesteren, maar je wil ook dat ze angst en woede voor je tegenstanders voelen. In het interview geeft Westen daarbij een voorbeeld uit de groepstherapie waarin hij illustreert dat negatieve en positieve emoties naast elkaar kunnen en moeten bestaan: 'Ik vraag in groepsessies de getrouwde mensen vaak wie van zijn of haar partner houdt. Dan gaan de handen omhoog. Dan vraag ik: wie heeft je de voorbije zes weken met voorsprong het meest kwaad gemaakt? En dan moeten ze lachen. Want tenzij ze een tiener in huis hebben, is het hun partner.'

Het werk van Drew Westen, die de verbinding maakt tussen de klinische praktijk als therapeut en onderzoek naar het functioneren en begrijpen van grote groepen (kiezers) in de samenleving, is een voorbeeld van werk waar het tijdschrift *Groepen* zich graag op richt. Zo ook in dit eerste nummer van 2025.

In dit maartnummer allereerst een bijdrage van de voorzitter van de NVGP, Marc Daemen, die de lezer meeneemt in de laatste ontwikkelingen binnen de NVGP en onder andere vertelt over de PR-campagne van de vereniging voor meer groepstherapie in de ggz. Sandra Schruijer heeft een in memoriam geschreven over Leopold Vansina, psycholoog en hoogleraar aan de KU Leuven, die zich heeft beziggehouden met groepsdynamiek en groepsbegeleiding van zowel kleine groepen als interorganisatiele systemen.

De hoofdartikelen van dit nummer gaan niet alleen over de kern van ons vak en het tijdschrift, namelijk groepsdynamica en groepspsychotherapie in therapiegroepen, maar ook over groepen in de samenleving. Caroline Vanderhallen en Corine van der Veer schrijven in hun bijdrage over het groepsfocaal conflict. Een artikel dat goed bruikbaar in de opleiding van groepstherapeuten en niet mag ontbreken in de literatuurlijst van elke specialistische cursus groepspsychotherapie. Miriam Saschowa, Tasja van Veen, Jaap Peen en Marianne van Tatenhove presenteren de veelbelovende resultaten van hun pilotstudie naar Affect Fobie Therapie (AFT) in de groep. Van de groepstherapie terug naar de groepsdynamiek in specifieke groepen in de samenleving. Redactielid Monique Leferink op Reinink staat in haar bijdrage stil bij groepsdynamiek binnen dansgezelschappen aan de hand van een interview met Peggy

Olislaegers, al jaren een toonaangevend artistiek en strategisch adviseur van choreografen en instituten op het gebied van de podiumkunsten in Europa. Voormalig hoofdredacteur van *Groepen* Arnout ter Haar werpt een groepsdynamische blik op de rituelen en steeds terugkerende excessen tijdens ontgroeningen bij studentenverenigingen. Tot slot: een column van Sandra Schruijer die het belang onderschrijft van kritische reflectie op het eigen denken en handelen.

Wederom hebben wij als redactie hiermee een afwisselend nummer van *Groepen* voor u samengesteld en wij hopen dat dit bij ieder van u bijdraagt aan een blijvende nieuwsgierigheid en kritische reflectie op groepsdynamische processen in onze samenleving, de ggz en onze psychotherapiegroepen. ■

Salvatore Vitale

Refereren aan:

.....
Vitale, S. (2025). Psychologie en politiek. *Groepen. Tijdschrift voor groepsdynamica & groepspsychotherapie*, 20(1), p. 5-8.

Literatuur

.....
Bart Haec (31 mei 2024). Drew Westen ('The Political Brain'): 'Wie verkiezingen wil winnen, moet eerst op buik mikken en dan op hoofd'. *De Tijd*. Geraadpleegd op 18 januari 2025 via <https://www.tijd.be/verkiezingen/federaal/drew-westen-the-political-brain-wie-verkiezingen-wil-winnen-moet-eerst-op-buik-mikken-en-dan-op-hoofd/10549118.html>

Leferink op Reinink, M. (2021). Van haat naar compassie; een psychoanalytische visie. *Groepen. Tijdschrift voor groepsdynamica & groepspsychotherapie*, 16(3), p. 60-69.

Messina, K.E. (2023) *Resurgence of global populism*. Routledge: London & New York.

Nicolai, N. (2021). Splitsen, splijten en polariseren. *Groepen. Tijdschrift voor groepsdynamica & groeps-psychotherapie*, 16(4), p. 27-38.

NRC (2025). Commentaar. Geraadpleegd op 18 januari 2025 via <https://www.nrc.nl/nieuws/2025/01/18/het-antwoord-op-de-winst-van-trump-is-openheid-verdraagzaamheid-en-redelijkheid-a4879987>.

Shedler, J. & Westen, D. (2004). *Shedler-Westen Assessment Procedure (SWAP-200)* [Database record]. APA PsycTests. <https://doi.org/10.1037/t62641-000>

Westen, D. (1990). *Social Cognition and Object Relations Scale (SCORS): manual for coding TAT data*. Unpublished manuscript, University of Michigan.

Westen, D. (2007). *The political brain: The role of emotion in deciding the fate of the nation*. Public Affairs: New York.

Westen, D. (2023). All the president's mental disorders. *The Democratic Strategist. A Journal of Public Opinion & Political Strategy*, p. 6-26.

.....